

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دیروز عرض کردیم صاحب عروۀ در مسئله دوم می فرماید؛ (مسئله ۲) : **تتكرر الكفارة بتكرر الموجب في يومين و أزيد من صوم له كفارة و لا تتكرر بتكرره في يوم واحد في غير الجماع و إن تخلل التكفير بين الموجبين** (چه اولی را که افطار کرد کفاره اش را داد یا نه ، این قول اشاره به قول عامه است که بعدا آن را ذکر می کنیم) **أو اختلف جنس الموجب على الاقوى و إن كان الاحوط التكرار مع احد الامرين بل الاحوط التكرار مطلقا و أما الجماع فالاحوط بل الاقوى تكريرها بتكرره .**

گفتیم که صوم به معنای این است که باید مستمرا از این مفطرات امساک کنیم و این یک چیز بیشتر نیست حال اگر کسی یک بار افطار کند روزه اش شکسته می شود و اگر بار دیگر چیزی بخورد دیگر روزه اش را نشکسته از این رو سبب جدیدی برای کفاره حاصل نمی شود . با این بیان این بحث ارتباطی به تعدد اسباب ندارد زیرا بحث در اینجا صغروی است یعنی تعدد افطار در یک روز از باب تعدد اسباب نیست هر چند ما قائل به عدم تعدد اسباب هستیم ولی این بحث به آن ارتباطی ندارد زیرا سبب اول موجب حتک و شکسته شدن صوم شده است و سبب دوم دیگر اثری ندارد به عبارت دیگر اصلا سببیتی ندارد .

صاحب عروۀ در این مسئله نظرش به کلام علامه در مختلف بوده و عرض کردیم که علامه در مختلف ج ۳ ص ۳۶۱ مسئله ی ۶۱ در اینجا قائل به خلاف است و می فرماید : **« و الاقرب عندی إن تغاير جنس المفطر تعددت الكفارة سواء إتحد الزمان أو لا (یک روز باشد یا نه) كفر عن الاول أو لا و إن إتحد جنس المفطر في يوم واحد فان كفر عن الاول تعددت و إلا فلا »** . بنده عرض می کنم مطابق بیانی که مطرح کردیم کلام ایشان را قبول نداریم چونکه ما تابع دلیل هستیم و صاحب جواهر کلام علامه در مختلف را نقل کرده و می فرماید این را مطالعه کنید و تعجب کنید و خود علامه در غیر کتاب مختلف این حرف را نمی گوید مخصوصا که کلام علامه شبیه به قول عامه است .

و اما امروز بحث جماع را مطرح می کنیم به این بیان که آیا با تکرار جماع کفاره تکرار می شود یا اینکه اگر جماع تکرار شود مثل بقیه

مفطرات کفاره تکرار نمی شود ؟ صاحب عروۀ می فرماید : **« و أما الجماع فالأحوط بل الأقوى تكريرها بتكرره . »**

إختلف العلماء على أقوال في هذه المسئلة : آیه الله خوئی قائل به همین فتوا (تکرار جماع موجب تکرار کفاره می شود) است و این حکم را به استثناء هم تسری می دهد و مرحوم نراقی نیز در مستند ج ۱۰ قائل به همین قول شده است یعنی این دو بزرگوار در این مسئله فتوی داده اند ولی صاحب عروۀ و امام (ره) قائل به احتیاط و جویی هستند .

در میان شراح عروۀ هم اختلاف نظر وجود دارد لذا صاحب مستمسک و صاحب مهذب الاحکام قائل به عدم تکرار کفاره در جماع هستند ولی صاحب مصباح الهدی و صاحب مستند قائل به تکرار کفاره در صورت تکرار جماع هستند و صاحب جواهر قائل به عدم تکرار کفاره در مورد جماع است .

خوب ما اول می رویم سراغ روایاتمان تا ببینیم آیا صلاحیت دارند که دلیل برای وجوب تکرار کفاره در صورت تکرار جماع قرار بگیرند یا نه ؟ خبر اول خبر ۱ از باب ۱۱ از ابواب ما یمسک عنه الصائم مب اشد ، خبر این است : **« مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ (شيخ صدوق) فِي عَيُونِ الْأَخْبَارِ وَ فِي الْخِصَالِ عَنِ الْمُظَفَّرِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ الْمُظَفَّرِ الْعَلَوِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مَسْعُودِ الْعِيَّاشِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ شُجَاعٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ حَمِيدِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ صَالِحٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْفَتْحِ بْنِ يَزِيدَ الْجُرْجَانِيِّ أَنَّهُ كَتَبَ إِلَى أَبِي الْحَسَنِ (ع) يَسْأَلُهُ عَنْ رَجُلٍ وَقَعَ امْرَأَةً فِي شَهْرِ رَمَضَانَ مِنْ حَلَالٍ أَوْ حَرَامٍ فِي يَوْمٍ عَشَرَ مَرَّاتٍ قَالَ عَلَيْهِ عَشْرُ كَفَّارَاتٍ لِكُلِّ مَرَّةٍ كَفَّارَةٌ فَإِنْ أَكَلَ أَوْ شَرِبَ فَكَفَّارَةٌ يَوْمٍ وَاحِدٍ »** . اشخاص موجود در این حدیث جاهل هستند و به گفته آیه الله خوئی این حدیث به کار نمی آید و اگر در خبری ابوالحسن مطلق ذکر شود و نگویند ابو الحسن الثانی و امثال آن مراد امام کاظم علیه السلام است ولی در این روایت به قرینه روایت دیگری مراد امام رضا علیه السلام می باشد .

خبر بعدی خبر ۲ از همین باب ۱۱ می باشد ، خبر این است : **« وَ رَوَى ابْنُ أَبِي عَقِيلٍ عَلَى مَا نَقَلَهُ الْعَلَمَةُ عَنْهُ قَالَ ذَكَرَ أَبُو الْحَسَنِ زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى صَاحِبَ كِتَابِ شَمْسِ الْمَذْهَبِ عَنْهُمْ أَنَّ الرَّجُلَ إِذَا جَامَعَ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ عَامِدًا فَعَلَيْهِ الْقَضَاءُ وَ الْكَفَّارَةُ فَإِنْ عَاوَدَ إِلَى الْمَجَامَعَةِ فِي يَوْمِهِ ذَلِكَ مَرَّةً أُخْرَى فَعَلَيْهِ فِي كُلِّ مَرَّةٍ كَفَّارَةٌ »** . ابن ابی عقیل

یکی از قدمای فقها است و زکریا بن یحیی مجهول است و کتاب او هم در دست ما نیست و حدیث هم مرسل است .

خبر بعدی خر ۳ از همین باب ۱۱ می باشد ، خبر این است : « قَالَ الْعُلَمَاءُ وَ رُوِيَ عَنِ الرَّضَاعِ أَنَّ الْكُفَّارَةَ تَتَكَرَّرُ بِتَكَرُّرِ الْوَطْءِ » . این خبر هم از نظر سند ضعیف است .

هر سه روایت ضعیف هستند ولی با این وجود آیه الله خوئی قائل به تکرر کفاره است از این رو مستند ایشان این روایات نیست بلکه ایشان به دلیل تعدد اسباب قائل به تعدد کفاره شده اند ، خوب حالا این بحث مطرح می شود که با اولین جماع روزه شکسته شده است حال چرا دومین جماع موجب کفاره دوم شود ؟ ایشان می فرماید که در لسان دلیل اکل و شرب با جماع فرق دارد از این رو جماع در ماه رمضان برای کسی که وظیفه اش روزه گرفتن است هر بارش یک کفاره لازم دارد منتهی بر خلاف آقای خوئی همانطور که قبلاً عرض کردیم برای ما طبق لسان ادله میزان افطار و شکستن روزه می باشد و وقتی که بار اول روزه اش را باطل کرد دیگر مفطر بعدی اثری ندارد و ما جماع را هم مثل بقیه مفطرات می دانیم و آن را مستقل نمی دانیم لذا بنده هم مثل حضرت امام (ره) و آقای بروجردی گفته ام : « فی القوة منع » .

و اما شیخ طوسی در خلاف ج ۲ ص ۱۸۹ مسئله ۳۸ قائل به عدم تکرر کفاره است : « إذا أفسد الصوم بالوطء ثم وطئ بعد ذلك مرة أو مرّات لا يتكرر عليه الكفارة ولا أرى في ذلك خلاف بين العلماء بل نصوا على ما قلناه وربما قال مرتضى من أصحابنا أنه يجب عليه بكل مرة كفارة دليلنا أن الأصل برائة الذمة والكفارة الأولى مجمع عليها و ما زاد عليها ليس عليها دليل » ، و علامه نیز در تذکره ج ۶ مسئله ۸۶ مسئله ۴۸ و در منتهی ج ۹ ص ۱۷۲ این مسئله را متذکر شده است ...

و الحمد لله رب العالمین اولاً و آخراً و صلى الله

على محمد و آله الطاهرين